

Ernest Mandel

Varför Keynes inte är svaret

Monetarismens gryning

(1992)

Från **Socialist Outlook**, No. 29, October 10, 1992, s. 7.

I takt med de förödande följderna av den super-fria marknadspolitiken reses röster inom kapitalistiska och socialdemokratiska kretsar om krav på statliga ingripanden för att återuppliva ekonomin. Men är det ett verkligt alternativ; och skulle en ny omställning till statliga ekonomiska interventioner och tillväxtsinriktade skuldfinansieringar ha gynnsamma effekter för de arbetande människorna? Här hävdar ERNEST MANDEL att den traditionella keynesianska reflationspolitiken bör särskiljas från politiken mot budgetunderskott som drevs av Thatcher och Reagan; och att kapitalistisk reflation endast kan gagna arbetarklassen kortsiktigt och oundvikligen slutar i ännu en lågkonjunktur.

Keynesianismens grundläggande idé är att statliga utgifter, ett nationellt budgetunderskott, kan användas för att bekämpa ekonomiska kriser och lågkonjunktur.

Ur teoretisk synvinkel ska den totala efterfrågan i ett land främja återhämtning i den utsträckning som det finns tillgänglig produktionskapacitet (arbetslösa arbetare, lager av råmaterial, maskiner som inte går för fullt). Dessa outnyttjade resurser mobiliseras genom ytterligare köpkraft som skapas från budgetunderskottet. Inte förrän reserverna är uttömda påbörjas inflationens fatala angrepp.

Men det finns en hake. För att budgetunderskottet inte ska underblåsa inflationen innan full sysselsättning uppnås måste de direkta skatterna öka i proportion till inkomsterna.

Eftersom bourgeoisien föredrar att köpa statsobligationer framför att betala skatt, och att borgerlig skatteflykt är endemisk, blir den keynesianska politikens höjda skatter arbetarnas börda.

Allt eftersom statsskulden växer åter skuldbetalningarna upp en allt större del av de offentliga utgifterna. Därför tenderar budgetunderskottet att växa utan några motsvarande positiva effekter på sysselsättningen.

Så i slutändan tenderar den keynesianska expansionen att underminera sig själv genom växande inflation och minskande avkastning från den inledande "framstötten" som drivs av budgetunderskottet; resultatet blir en ny lågkonjunktur. Också den växande skattebördan har en benägenhet att omfördela inkomsterna till bourgeoisien.

Den keynesianska politikens historiska balansräkning är tydlig. Det mest omfattande experimentet, Roosevelts "New Deal" i USA under 1930-talet, misslyckades.

Trots att de statliga utgifterna ökade resulterade den i krisen 1938 då arbetslösheten nådde 10 miljoner. Det var den massiva upprustningen som, tack vare kriget, reducerade massarbetslösheten.

Det finns något bisarrt i sättet som nyliberala dogmatiker ställer sin "utbudsinriktade" politik mot den mot de som utgår ifrån att skapa efterfrågan genom budgetunderskott. Faktum är att under nyliberalernas förkämpe Ronald Reagan har budgetunderskotten aldrig varit högre.

Detsamma gäller i stor utsträckning Thatchers styre. De genomförde rekordstora ny-keynesianska program samtidigt som de hela tiden bekände sig till den rakt motsatta övertygelsen. Den verkliga debatten handlade inte om budgetunderskottets storlek, utan vad den skulle användas till.

Fakta talar sitt tydliga språk. Reagan/Thatcher-nykeynesianismen har hänsynslöst förstärkt åtstramningsoffensiven överallt. Sociala utgifter och utgifter för infrastruktur har skurits ner. Vapenutgifterna har expanderat kraftigt i USA och Storbritannien, och i mindre utsträckning i Japan och Tyskland.

Understöden till privata företag har ökat. Arbetslöshet och ökade sociala ojämlikheter har stimulerats. Under de senaste 20 åren har antalet arbetslösa inom OECD-länderna stigit fyrfaldigt.

Den totala sociala effekten har varit förödande. I alla akademiska kurser om ekonomisk utveckling får man lära sig att de mest produktiva långsiktiga investeringarna är utbildning, folkhälsa och infrastruktur.

De nyliberala dogmatikerna förbiser denna elementära sanning när de närmar sig problemen med utgångspunkten att "jämvikten" måste upprätthållas till varje pris. Deras favoritmål för nedskärningar är just utbildning, hälsovård, social trygghet och infrastruktur, med oundvikligt skadliga effekter, inklusive på produktiviteten.

Innebär detta att socialister föredrar traditionell keynesianism och välfärdsstaten framför den giftiga cocktail av monetarism och nykeynesianism som för tillfället erbjuds? Om vårt svar är positivt så måste det vara med stora förbehåll.

Traditionell keynesianism innebär olika former av maktutövning och maktfördelning inom ramen för det borgerliga samhället. Detta leder till olika former av sociala kontrakt och samförstånd med dem som för tillfället innehar den ekonomiska makten, på deras villkor.

Detta är ett rent enkelriktat samförstånd och det strider mot arbetarklassens intressen. Genom att jämföras med en deflationistisk politik är traditionell keynesianism bara det mindre onda i den meningen att det främjar en omedelbar och snabb nedgång av arbetslösheten.

Men under nuvarande förhållanden leder nykeynesianism till en ökning av arbetslösheten och en marginalisering av växande delar av befolkningen, tillsammans med alla möjliga reaktionära konsekvenser.

Vidare måste förespråkarna för en traditionell keynesiansk politik ta itu med ett grundläggande besvärligt faktum; effektiviteten i deras tillvägagångssätt begränsas kraftigt av de multinationella företagens maktökning. Även om det naturligtvis är löjligt att idag påstå att statligt ingripande är meningslöst är det klart mycket mindre effektivt än det var under 1930- och 1950-talet.

Inför de transnationella företagens tillväxt är nationalstaten inte längre ett användbart ekonomiskt instrument för de dominerande borgerliga fraktionerna. Således görs ständiga försök att ersätta den med överstatliga institutioner, det klassiska exemplet är de olika institutionerna inom Europeiska gemenskapen.

Men många hinder måste övervinnas om överstatliga institutioner ska anta de egenskaper som utgör en verklig överstatlig ställning, t.ex. i Europa.

Europas enande blir hängande mellan en vag konfederation av suveräna stater och en europeisk federation med vissa statliga egenskaper, med en gemensam valuta, en centralbank, en gemensam industriell och agrikulturell politik, gemensamma armé- och polisstyrkor och, slutligen, en statlig myndighet.

Under processen av det europeiska kapitalistiska enandet finns en tidsinställd bomb som håller på att explodera med strejkerna i Italien och Grekland. Den enkla sanningen är att den ”budgetstabilisering” som är en nödvändighet för den monetära unionen kommer att få en enorm deflationistisk och åtstramande effekt. Detta borde i sig själv vara orsak nog för arbetarrörelsen att avvisa Maastrichtfördraget.

Maastricht erbjuder inget annat än en ursäkt för att fortsätta och stärka åtstramningspolitiken. Det är viktigare än någonsin att fortsätta kampen mot den.

Översättning: Jesper Sydhagen